

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

*Ефективна економіка. 2026. № 4.
ISSN 2307-2105*

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.193>

УДК 336.74:658.15

П. С. Харковець,

аспірант, Український державний університет науки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6190-3746>

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

P. Kharkovets,

Postgraduate student, Ukrainian State University of Science and Technology

RISK-ORIENTED TRANSFORMATION OF INVESTMENT ACTIVITIES OF FINANCIAL INSTITUTIONS IN UKRAINE

У статті проведено комплексне дослідження ризик-орієнтованої трансформації інвестиційної діяльності фінансових установ України в умовах економічної нестабільності, воєнних ризиків, макрофінансових дисбалансів, регуляторних змін та процесів цифровізації фінансового сектору. Проаналізовано структуру кредитно-інвестиційних портфелів банків, інвестиційні стратегії страхових компаній, особливості діяльності небанківських фінансових установ та кредитних спілок. Виявлено тенденцію

до концентрації активів у державних цінних паперах, скорочення частки комерційного кредитування, обмежену диверсифікацію портфелів та підвищення суверенного і концентраційного ризику. Проведено порівняння з практиками ЄС, що демонструє більш широкий спектр інвестиційних інструментів та вищий рівень диверсифікації. Результати підкреслюють необхідність удосконалення методів управління інвестиційними ризиками, підвищення диверсифікації активів і розробки ефективних моделей ризик-орієнтованої трансформації фінансових установ для забезпечення стабільного розвитку фінансового ринку.

This article provides an in-depth and comprehensive study of the risk-oriented transformation of investment activities of financial institutions in Ukraine amid prolonged economic instability, military risks, macro-financial imbalances, evolving regulatory frameworks, and accelerated digitalization of the financial sector. The research systematically analyzes the structure, composition, and dynamics of bank credit-investment portfolios, investment strategies of insurance companies, operational features of non-bank financial institutions, and the functioning of credit unions. The study identifies a clear trend toward increased concentration of assets in government securities, a decline in commercial lending, limited diversification of investment portfolios, and heightened sovereign, credit, and concentration risks. Comparative analysis with European Union practices highlights broader diversification of investment instruments, more balanced risk allocation, active use of alternative financial assets, and advanced risk management strategies. The results underscore the critical need to improve methodologies for investment risk assessment, develop comprehensive models for risk-oriented portfolio transformation, and enhance overall asset diversification across financial institutions. Such measures are vital for strengthening institutional resilience, ensuring sustainable development of Ukraine's financial market, supporting long-term economic growth, mitigating systemic and macroeconomic risks, and adapting

investment strategies to conditions of high uncertainty, volatility, and potential financial shocks. This research provides both theoretical insights and practical recommendations for optimizing investment risk management frameworks, increasing the efficiency and stability of financial operations, and reinforcing the adaptive capacity of the Ukrainian financial sector. The findings also lay a foundation for future research focused on improving regulatory policies, implementing innovative financial instruments, and enhancing the effectiveness of risk-oriented approaches to investment decision-making under dynamic and challenging economic environments.

Ключові слова: ризик, інвестиційна діяльність, фінансова нестабільність, фінансова установа.

Keywords: risk, investment activity, financial instability, financial institution.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах сучасної економічної нестабільності, зумовленої воєнними ризиками, макрофінансовими дисбалансами та трансформаційними процесами у глобальній фінансовій системі, інвестиційна діяльність фінансових установ України зазнає суттєвих змін. Посилення невизначеності призводить до перегляду інвестиційних стратегій, зміни структури активів та зростання ролі ризик-менеджменту у процесі прийняття інвестиційних рішень.

Фінансові установи, виконуючи функцію перерозподілу фінансових ресурсів, відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стійкості та відновлення національної економіки. Водночас у сучасних умовах спостерігається переорієнтація інвестиційної діяльності на низькоризикові інструменти, зокрема державні цінні папери, що, з одного боку, сприяє підвищенню ліквідності та зниженню кредитних ризиків, а з іншого — обмежує фінансування реального сектору економіки та знижує рівень диверсифікації інвестиційних портфелів.

Особливої актуальності набуває проблема формування ефективної ризик-орієнтованої моделі інвестиційної діяльності фінансових установ, яка забезпечувала б оптимальне поєднання дохідності, ліквідності та рівня ризику в умовах високої економічної невизначеності. Недостатня диверсифікація активів, зростання концентрації вкладень у державні фінансові інструменти, обмежений розвиток альтернативних напрямів інвестування та вплив регуляторних обмежень формують низку викликів для сталого розвитку фінансового сектору.

Отже, виникає об'єктивна необхідність дослідження процесів трансформації інвестиційної діяльності фінансових установ України з позицій ризик-орієнтованого підходу, виявлення ключових тенденцій та обґрунтування напрямів підвищення ефективності інвестиційної політики, що має важливе значення як для розвитку фінансового ринку, так і для забезпечення економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інвестиційної діяльності фінансових установ та управління пов'язаними з нею ризиками широко досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями.

Теоретичні засади ризику та невизначеності в економіці були закладені у працях Ф. Найта [1] та Й. Шумпетера [2], які визначили ризик як невід'ємну складову інвестиційної діяльності. Подальший розвиток ці підходи отримали у працях українських учених, зокрема В. Вітлінського [3], І. Івченка [4], Л. Донець [5], де обґрунтовано методологічні підходи до оцінювання та моделювання економічних ризиків.

Суттєвий внесок у дослідження інвестиційних ризиків зроблено О. Рудем, який систематизує основні етапи управління інвестиційними ризиками та визначає їх як ключовий елемент ефективної інвестиційної діяльності [6]. Питання інтеграції ризик-менеджменту в систему управління банком досліджено А. Тимківим, який розглядає інвестиційний ризик-менеджмент як складову антикризового управління [7].

Сучасні дослідження акцентують увагу на ускладненні структури ризиків у фінансовому секторі. Наприклад, В. Шльончак обґрунтовує необхідність комплексного врахування ризиків та їх взаємодії при формуванні інвестиційної політики фінансових установ [8].

Питання формування інвестиційних стратегій фінансових установ досліджуються у працях В. Коваленко, де визначено особливості адаптації інвестиційних стратегій небанківських фінансових установ до умов трансформації фінансового ринку [9]. У свою чергу, Т. О. Верзілова та Ю. Л. Татаринцева акцентують увагу на необхідності впровадження ризик-орієнтованого підходу в управління інвестиційною діяльністю банківських установ [10].

Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексної оцінки трансформації інвестиційної діяльності фінансових установ України з позицій ризик-орієнтованого підходу в умовах воєнної економіки та підвищеної невизначеності, що зумовлює необхідність подальших досліджень у даному напрямі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан інвестиційної діяльності фінансових установ України характеризується високим рівнем невизначеності, структурними зрушеннями та адаптацією до нових економічних реалій, що визначає необхідність дослідження тенденцій її розвитку, виявлення проблем та обґрунтування напрямів підвищення ефективності.

Важливе місце у фінансовій системі України займають банківські установи, які виступають основними інвесторами на внутрішньому ринку, а їх інвестиційна діяльність реалізується через формування кредитно-інвестиційного портфеля, який включає кредитування реального сектору економіки, вкладення у державні цінні папери, міжбанківські операції та інші фінансові інструменти.

Банківський кредитно-інвестиційний портфель відображає сукупність розміщених ним фінансових ресурсів з метою отримання доходу, забезпечення ліквідності та підтримання фінансової стійкості. У сучасних умовах економічної невизначеності, які характерні для розвитку фінансового сектору України, ефективне управління таким портфелем набуває особливого значення, оскільки саме він виступає основним інструментом трансформації залучених ресурсів у дохідні активи, що призводить до підвищення фінансової стійкості банківської установи, зростання її прибутковості та забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів в економіці (див. табл. 1).

Таблиця 1. Провідні банки України, які мають найбільші обсяги цінних паперів у структурі кредитно-інвестиційного портфеля на 28.02.2026 р.,
млн грн

Банківська установа	Кредитно-інвестиційний портфель	Між-банківські кредити	Комерційні кредити	Цінні папери	Частка, %
АТ КБ «ПриватБанк»	329231,47	7,60	152057,20	177166,6681	53,81
АТ «ПУМБ»	159276,72	441,00	76195,06	82640,6620	51,88
АБ «УКРГАЗБАНК»	120216,69	459,70	64704,48	55052,5072	45,79
АТ «Ощадбанк»	102455,59	0,12	102421,21	34,2655	0,03
АТ «Райффайзен Банк»	89424,64	2471,03	58552,87	28400,7360	31,76
АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	74247,49	23,66	61983,72	12240,1066	16,49
АТ «Сенс Банк»	61423,62	584,17	29939,89	30899,5645	50,31
АТ «Укрексімбанк»	59416,49	0,02	39611,00	19805,4740	33,33
АТ «ОТП Банк»	52549,33	396,73	34396,18	17756,4226	33,79
АБ «Південний»	27673,03	0,15	16876,49	10796,3837	39,01
АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	14778,76	181,12	9064,68	5532,9647	37,44

Джерело: сформовано на основі [11]

Аналіз структури кредитно-інвестиційних портфелів провідних банків України у 2020 та 2026 роках дозволяє виявити суттєві трансформації інвестиційної поведінки фінансових установ під впливом макроекономічної нестабільності, воєнних ризиків та змін у регуляторному середовищі (посилення вимог до капіталу, гармонізація з нормами ЄС, впровадження

відкритого банкінгу, жорсткіший фінансовий моніторинг, зміни в управлінні непрацюючими кредитами (NPL) [11].

У більшості банківських установ спостерігається майже дво- або триразове збільшення портфелів, що відображає як інфляційні процеси, так і поступове відновлення банківської системи в умовах фінансової нестабільності, спричиненої наслідками пандемії та триваючими воєнними діями. Водночас ключові зміни відбулися не лише в обсягах, а й у структурі активів кредитно-інвестиційних портфелів банківських установ (див. табл. 2).

Таблиця 2. Провідні банки України, які мають найбільші обсяги цінних паперів у структурі кредитно-інвестиційного портфеля на 29.02.2020 р.,

млн грн

Банківська установа	Кредитно- інвестиційний портфель	Між- банківські кредити	Комерційні і кредити	Цінні папери	Частка, %
АТ КБ «ПриватБанк»	132299,72	17897,04	57470,34	56932,3500	43,03
АБ «УКРГАЗБАНК»	101396,08	26564,41	26067,79	48763,8800	48,09
АТ «Укрексімбанк»	73366,36	27237,83	36175,08	9953,4600	33,33
АТ «Ощадбанк»	65473,95	19371,70	37787,17	8315,0900	12,70
АТ «Райффайзен Банк»	58973,96	19699,09	34830,97	4443,9000	7,54
АТ «ПУМБ»	52081,75	11267,76	27875,56	12938,4200	24,84
АТ «Сенс Банк»	47768,31	13854,98	25450,20	8463,1200	17,72
АТ «ОТП Банк»	38350,68	13926,03	20565,82	3858,8300	10,06
АТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК»	33317,53	11819,14	19843,29	1655,1000	4,97
АБ «Південний»	16192,02	2005,14	9506,20	4680,6800	28,91

Джерело: сформовано на основі [11]

Як видно з табл. 1-2 спостерігається суттєве зростання частки цінних паперів у структурі кредитно-інвестиційних портфелів: у 2020 році для більшості банків характерною була помірна або низька частка таких активів (переважно в межах 5-25 %), у 2026 році у низки провідних банків вона перевищує 50 %. Зокрема, у АТ КБ «ПриватБанк» частка зросла з 43,03 % до 53,81 %, у АТ «ПУМБ» – з 24,84 % до 51,88 %, у АТ «Сенс Банк» – з 17,72 % до 50,31 %, така динаміка свідчить про істотну переорієнтацію банків на інвестиції у цінні папери, насамперед державні облігації (ОВДП) [11].

Водночас відбувається відносне скорочення ролі комерційного кредитування у структурі портфелів вітчизняних банківських установ, хоча в абсолютному вимірі обсяги кредитів зростають, їх питома вага зменшується, що є наслідком підвищеного кредитного ризику в умовах економічної невизначеності. Банки дедалі обережніше підходять до фінансування реального сектору, особливо довгострокових та високоризикових інвестиційних проєктів.

Аналіз табл. 1-2 свідчить про суттєве скорочення міжбанківських кредитів у структурі активів банківських установ, у 2020 році їх частка була суттєвішою (наприклад, у державних банків), тоді як у 2026 році вона є мінімальною або майже відсутньою. Така динаміка може вказувати на зниження рівня довіри між банками, а також на посилення тенденції до концентрації ресурсів у більш надійних та високоліквідних фінансових інструментах.

Також можна відзначити диференціацію стратегій між банківськими установами, якщо у 2020 році структура кредитно-інвестиційних портфелів була відносно збалансованою, то у 2026 році формується чітка група банків із високою концентрацією вкладень у цінні папери (понад 50 %) та група з більш диверсифікованою структурою (30-40 %). Наприклад, АТ «Ощадбанк» демонструє майже повну орієнтацію на кредитування (частка цінних паперів лише 0,03 % у 2026 році), що пояснюється його участю у виконанні державних функцій, а саме участю у фінансуванні державних і соціально значущих програм, зокрема кредитуванні юридичних осіб у стратегічно важливих галузях – енергетиці, агропромисловому комплексі та секторі, пов'язаному із забезпеченням обороноздатності країни.

Виявлені структурні зміни у кредитно-інвестиційних портфелях банків безпосередньо впливають на рівень ризиків їх інвестиційної діяльності. З одного боку, зростання вкладень у державні цінні папери сприяє зниженню кредитного ризику та підвищенню ліквідності банківських активів, з іншого боку, це призводить до концентрації ризиків, а також знижує рівень участі

банків у фінансуванні реального сектору економіки, що може стримувати економічне зростання.

З позиції оцінки ризиків інвестиційної діяльності сформована структура портфелів свідчить про зниження кредитного ризику завдяки високій концентрації вкладень у державні цінні папери, проте одночасно формує підвищений рівень суверенного ризику (ризик невиконання державою своїх боргових зобов'язань), а також ризик концентрації активів, що може негативно впливати на довгострокову стійкість банківської системи.

Сучасна модель інвестиційної діяльності банківських установ України характеризується поєднанням обмеженої участі у ризикових інвестиціях із високою концентрацією у низькоризикових інструментах, що є адаптивною реакцією на кризові умови, але водночас формує нові виклики для забезпечення ефективності та збалансованості інвестиційної політики банків.

Крім банків, страхові компанії також відіграють важливу роль як інституційні інвестори, формуючи значні обсяги довгострокових фінансових ресурсів. Їх інвестиційна діяльність спрямована на розміщення страхових резервів у надійні та ліквідні активи, зокрема державні цінні папери, банківські депозити та корпоративні облігації. Особливістю страхових установ є орієнтація на забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності, яка визначає консервативний характер їх інвестиційної політики.

Інвестиційна активність страховиків тісно пов'язана зі станом розвитку страхового ринку, оскільки основним джерелом формування інвестиційних ресурсів є страхові премії, отримані в процесі здійснення основної діяльності. В сучасних умовах інвестиційна політика страхових компаній України характеризується переважно консервативною спрямованістю. За даними Національного банку України, значну частку в інвестиційних портфелях страховиків займають облігації внутрішньої державної позики, що свідчить про орієнтацію на низькоризикові інструменти. Крім того, вагоме місце серед напрямів інвестування посідають банківські депозити (на 28.02.2026 р. розмір

депозитів страховиків у державних банках становив 4,21 млрд грн), які забезпечують належний рівень ліквідності та відносну стабільність доходів (див. табл. 3).

Таблиця 3. Обсяги депозитів страхових компаній у банках з державною часткою станом на 28.02.2026 р., тис грн

Банківська установа	Депозити
АТ КБ «ПриватБанк»	280832
АБ «УКРГАЗБАНК»	1679739
АТ «Укрексімбанк»	1075231
АТ «Ощадбанк»	1175892
Всього	4211695

Джерело: сформовано на основі [12]

Аналіз структури інвестиційного портфеля ризикових страховиків України вказує на домінування облігацій, частка яких становить 46 %. Значну частку також займають банківські депозити (28 %) та кошти на поточних рахунках і в готівковій формі (20 %), що підкреслює орієнтацію на забезпечення ліквідності та фінансової стійкості. Водночас частка нерухомого майна є відносно незначною (6 %), що свідчить про обмежене використання альтернативних напрямів інвестування. Загалом така структура підтверджує консервативний характер інвестиційної політики ризикових страховиків, спрямований на мінімізацію ризиків [13].

Структура інвестиційного портфеля страховиків, які спеціалізуються на страхуванні життя характеризується ще вищою часткою облігацій, яка досягає 62 %. Порівняно з ризиковими страховиками, у даному сегменті зменшується частка депозитів (18 %) та ліквідних коштів (10 %), натомість зростає частка інвестицій у нерухомість (10 %), що пояснюється довгостроковим характером зобов'язань страховиків зі страхування життя, який дозволяє їм інвестувати в менш ліквідні, але потенційно більш дохідні активи. Загальна структура інвестиційного портфеля також залишається достатньо консервативною [13].

Для порівняння, структура інвестицій страховиків Європейського Союзу є значно більш диверсифікованою. Поряд із державними облігаціями (30 %)

важливу роль відіграють корпоративні облігації (22 %), акції (10 %), інвестиції в інститути спільного інвестування (12 %), а також вкладення в пов'язані компанії (8 %). Крім того, в інвестиційних портфелях присутні складніші фінансові інструменти, такі як деривативи (4 %) та структуровані ноти (3 %), що свідчить про більш розвинений фінансовий ринок та ширші можливості для диверсифікації [14].

Відмінності між українською та європейською практикою інвестування страховиків пояснюються як рівнем розвитку фінансових ринків, так і різницею у підходах до управління ризиками. Якщо для українських страховиків характерна орієнтація на низькоризикові та високоліквідні інструменти, то в країнах ЄС спостерігається активніше використання диверсифікованих та більш дохідних активів [14-15].

Водночас результати глобальних досліджень страхового ринку свідчать про поступову трансформацію інвестиційних стратегій страховиків у напрямі розширення спектра інвестиційних інструментів. Зокрема, за даними Глобального страхового опитування, близько 62 % страховиків планують збільшити частку приватних інвестицій у своїх портфелях, адаптуючись до умов економічної нестабільності. Особливу увагу приділяється приватному кредитуванню, яке 61 % респондентів розглядають як перспективне джерело підвищеної дохідності.

У структурі фінансових установ України окреме місце займають фінансові компанії – небанківські фінансові установи, які здійснюють діяльність із надання фінансових послуг (зокрема кредитування, факторинг, фінансовий лізинг, гарантії, переказ коштів тощо) без залучення депозитів від населення, на відміну від банківських установ. Фінансові компанії є гнучким сегментом фінансового ринку, який забезпечує доступ до фінансових ресурсів для домогосподарств і бізнесу, особливо в умовах обмеженого банківського кредитування.

Особливістю інвестиційної діяльності фінансових компаній є її опосередкований характер, який проявляється у відсутності чітко виокремленого інвестиційного портфеля у звітності. Інвестиційні процеси реалізуються через основні види фінансових послуг, зокрема кредитування, факторинг та фінансовий лізинг, які за економічною сутністю є формами розміщення капіталу з метою отримання доходу. Такий підхід зумовлений специфікою бізнес-моделі фінансових компаній, орієнтованих на коротко- та середньострокові фінансові операції, а також регуляторною практикою, що класифікує ці операції як фінансові послуги, а не інвестиції.

Аналіз динаміки обсягів фінансових послуг, свідчить про суттєві структурні та динамічні зміни в діяльності фінансових компаній України, які пов'язані з впливом макроекономічної нестабільності, пандемії та воєнних дій.

Упродовж 2019-2022 рр. спостерігалось загальне зростання обсягів наданих фінансових послуг, зокрема у 2022 році їх обсяг досяг 308031,0 млн грн. Проте у 2023-2024 рр. відбулося суттєве скорочення показника, що пов'язано зі зниженням ділової активності, підвищенням ризиків та загальною макроекономічною нестабільністю. У 2025 році спостерігається часткове відновлення (86,1 млрд грн), яке свідчить про поступову адаптацію фінансових компаній до нових умов функціонування.

У структурі наданих послуг домінують операції з надання коштів у кредит, які формують значну частку портфеля фінансових компаній. Вагому роль відіграють факторингові операції, обсяги яких вказують на відносну стабільність та поступове зростання у післякризовий період і свідчать про підвищення ролі факторингу як інструменту фінансування оборотного капіталу підприємств та альтернативної форми інвестування у фінансові активи. Значні коливання спостерігаються також за операціями з торгівлі валютними цінностями та переказу коштів, що відображає чутливість даних сегментів до змін економічної кон'юнктури.

Окремі види діяльності, такі як фінансовий лізинг та надання гарантій, мають менш значні обсяги, однак у 2024-2025 рр. свідчать про поступову активізацію (поступове відновлення інвестицій у реальний сектор економіки, зокрема у придбання основних засобів, що є важливим індикатором економічної стабілізації). Водночас деякі операції (зокрема адміністрування фінансових активів чи управління майном) фактично втрачають свою актуальність у структурі діяльності фінансових компаній.

Кредитні спілки є важливим елементом фінансової системи на рівні місцевих громад, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів для населення та малого бізнесу. Інвестиційна діяльність кредитних спілок обмежується переважно кредитними операціями, що спричиняє високу залежність від платоспроможності позичальників. У сучасних умовах цей сектор характеризується зниженням активності, що пов'язано з підвищеними кредитними ризиками та обмеженими можливостями диверсифікації активів.

На відміну від інших фінансових установ, кредитні спілки не здійснюють диверсифікованих інвестицій у фінансові чи матеріальні активи, що визначає концентрацію інвестиційного портфеля у вигляді кредитів, наданих членам спілки. Основними індикаторами інвестиційної активності виступають обсяги кредитування, структура заборгованості та рівень прострочених кредитів, які характеризують як масштаб, так і ризиковість інвестиційної діяльності. Джерелом інвестиційних ресурсів є депозити та пайові внески членів, що обмежує можливості розширення діяльності та підвищує залежність від внутрішніх фінансових потоків. Така модель функціонування призводить до високого рівня кредитного ризику та низького рівня диверсифікації, що відображає характерні риси інвестиційної діяльності кредитних спілок в умовах економічної нестабільності.

Кожна група фінансових установ має власну специфіку інвестиційної діяльності, яка визначається їх функціональним призначенням, рівнем ризику та інституційними особливостями. У сукупності фінансові установи формують

складну систему, ефективність якої залежить від узгодженості дій усіх елементів, рівня розвитку фінансового ринку та здатності адаптуватися до умов економічної невизначеності (див. табл. 4).

Таблиця 4. Фінансові установи України

Фінансові установи	Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Страхові компанії	Активи, млн грн	63867	64903	64737	70298	74412	72530	93854
	Кількість	233	210	155	128	101	65	57
Банківські установи	Активи, млн грн	1493298	1822841	2032019	2367835	2902123	3384968	3966523
	Кількість	75	73	71	67	63	61	60
Фінансові компанії	Активи, млн грн	162197	186572	216406	243997	250454	310741	288714
	Кількість	986	960	922	760	559	479	411
Кредитні спілки	Активи, млн грн	2502	2317	2279	1449	1422	1357	1249
	Кількість	337	322	278	162	133	104	85

Джерело: побудовано автором за [13]

Аналіз узагальнених показників діяльності фінансових установ України за 2019-2025 роки свідчить про те, що фінансовий сектор функціонує в умовах суттєвих структурних змін, спричинених економічною нестабільністю, наслідками пандемії, воєнними діями а також процесами цифровізації. За аналізований період простежується посилення ролі банківських установ, які залишаються основними учасниками фінансової системи. Зростання їх активів є стійким і свідчить про здатність банків залучати ресурси та підтримувати фінансову стабільність навіть за підвищеного рівня ризиків.

Водночас відбувається скорочення кількості фінансових установ у всіх сегментах ринку. Найбільш відчутно це проявляється у сфері фінансових компаній, кредитних спілок і страхових організацій. Така динаміка є наслідком посилення регуляторних вимог, загострення конкуренції, а також впливу пандемії COVID-19 та воєнних дій, що змушує менш стійкі установи залишати ринок.

Страхові компанії в цілому демонструють відносну стабільність активів із тенденцією до їх зростання наприкінці аналізованого періоду, що свідчить про поступове відновлення їх інвестиційного потенціалу. Натомість кредитні спілки характеризуються стійким зниженням як обсягів активів, так і кількості установ, вказуючи на звуження їх ролі у фінансовому посередництві та високу залежність від кредитних ризиків.

Фінансовий сектор України перебуває на етапі трансформації, для якого характерні концентрація активів у банківському сегменті, зменшення кількості учасників ринку та переорієнтація інвестиційної діяльності на більш надійні й менш ризикові інструменти.

Проведений аналіз свідчить, що інвестиційна діяльність фінансових установ України формується під впливом нестабільного економічного середовища та потреби адаптації до нових умов функціонування. Схильність фінансових установ до використання переважно низькоризикових інструментів, а також зосередження активів у відносно безпечних напрямках інвестування свідчать про зростання значущості ризик-факторів у процесі прийняття рішень.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку фінансового сектору вказують на необхідність вдосконалення підходів до управління інвестиційними ризиками, підвищення рівня диверсифікації активів та зміцнення стійкості фінансових установ, що свою чергу, визначає доцільність подальших досліджень, спрямованих на пошук ефективних механізмів мінімізації ризиків та підвищення результативності інвестиційної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Аналіз інвестиційної діяльності фінансових установ України свідчить про суттєву трансформацію структури портфелів у бік низькоризикових та високоліквідних активів, таких як державні цінні папери та банківські депозити. Така консервативна стратегія забезпечує зниження кредитного ризику та підтримку ліквідності, проте обмежує участь фінансових установ у фінансуванні реального сектору економіки та підвищує концентрацію ризиків.

Водночас спостерігається диференціація стратегій між банківськими установами, що відображає адаптацію до економічної невизначеності та регуляторних змін.

Фінансові компанії та кредитні спілки демонструють опосередкований характер інвестиційної діяльності, зосереджений на кредитуванні, факторингу та лізингових операціях, що визначає високий рівень кредитного ризику та обмежену диверсифікацію активів. Страхові компанії, у свою чергу, формують портфелі з переважною часткою облігацій та ліквідних інструментів, що забезпечує фінансову стійкість, але не стимулює більш активне інвестування у альтернативні активи.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі пов'язані з необхідністю вдосконалення методик управління інвестиційними ризиками, підвищення диверсифікації активів та розробки ефективних моделей ризик-орієнтованої трансформації інвестиційної діяльності. Особлива увага має бути приділена дослідженню довгострокових наслідків концентрації активів у державних цінних паперах, оцінці суверенного та ринкового ризику, а також адаптації інвестиційних стратегій до умов високої невизначеності та інтеграції сучасних фінансових технологій.

Література

1. Knight F. Risk, Uncertainty and Profit. Boston: Houghton Mifflin, 1921.
2. Schumpeter J. The Theory of Economic Development. Harvard University Press, 1934.
3. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
4. Івченко І. Ю. Економічні ризики: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 304 с.
5. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.

6. Рудь О. Інвестиційний ризик-менеджмент: особливості аналізу та оцінки ризиків в інвестиційному проєкті. Економіка та суспільство, 2024, (70). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-127>

7. Тимків А. О. Система ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 225 с.

8. Шльончак В. В. Комплексний підхід до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків. Вісник Університету банківської справи, 2018, № 1(31), С. 63–73.

9. Коваленко В. Формування інвестиційної стратегії небанківських фінансових установ. Науковий вісник Полісся, 2025, (1(30)), С. 149–159.

10. Верзілова Т. О., Татаринцева Ю. Л. Ризик-менеджмент банківської інвестиційної діяльності. Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених: зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14-16 грудня 2022 р. Харків: НТУ "ХПІ", 2022, С. 235–236.

11. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability> (дата звернення: 11.02.2025).

12. Рейтинг надійних банків України. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 18.03.2026).

13. Національний банк України. Статистика. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2> (дата звернення: 11.02.2025).

14. Insurance Statistics. EIOPA. URL: https://www.eiopa.europa.eu/tools-and-data/insurance-statistics_en (дата звернення: 18.03.2026).

15. Лютий І. О., Лялькін О. С. Інвестиційний потенціал страхових компаній: український та європейський досвід. Проблеми економіки, 2025, № 2 (64), С. 176–187. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2025-2_0-pages-176_187.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

References

1. Knight, F. (1921), *Risk, Uncertainty and Profit*, Houghton Mifflin, Boston, USA.
2. Schumpeter, J. (1934), *The Theory of Economic Development*, Harvard University Press, Cambridge, USA.
3. Vitlinskyi, V.V. and Velykoivanenko, H.I. (2004), *Ryzykologhiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi* [Riskology in economics and entrepreneurship], KNEU, Kyiv, Ukraine.
4. Ivchenko, I.Yu. (2004), *Ekonomichni ryzyky* [Economic risks], Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine.
5. Donets, L.I. (2006), *Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiriuvannia* [Economic risks and methods of their measurement], Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine.
6. Rud, O. (2024), “Investment risk management: features of risk analysis and assessment in an investment project”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 70. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-127>.
7. Tymkiv, A.O. (2011), “Risk management system in bank investment activity”, Ph.D. Thesis, Money, finance and credit, Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine.
8. Shlonchak, V.V. (2018), “Complex approach to evaluating the efficiency of credit and investment activity of banks”, *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, vol. 1, no. 31, pp. 63–73.
9. Kovalenko, V. (2025), “Formation of investment strategy of non-banking financial institutions”, *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 1, no. 30, pp. 149–159.
10. Verzilova, T.O. and Tataryntseva, Yu.L. (2022), “Risk management of bank investment activity”, *Zbirka tez dopovidei na Mizhnarodnii naukovo-praktychnii konferentsii mahistrantiv ta aspirantiv* [Proceedings of the International scientific and practical conference], NTU “KhPI”, Kharkiv, Ukraine, pp. 235–236.

11. National Bank of Ukraine (2025), “Financial Stability Report”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/stability> (Accessed 11 February 2025).
12. Forinsurer (2026), “Rating of reliable banks of Ukraine”, available at: <https://forinsurer.com/rating-banks> (Accessed 18 March 2026).
13. National Bank of Ukraine (2025), “Supervisory statistics”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2> (Accessed 11 February 2025).
14. EIOPA (2026), “Insurance statistics”, available at: https://www.eiopa.europa.eu/tools-and-data/insurance-statistics_en (Accessed 18 March 2026).
15. Liutyi, I.O. and Lialkin, O.S. (2025), “Investment potential of insurance companies: Ukrainian and European experience”, *Problemy ekonomiky*, vol. 2, no. 64, pp. 176–187, available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2025-2_0-pages-176_187.pdf (Accessed 18 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 09.04.26

Прорецензовано / Revised: 16.04.26

Дата публікації / Published: 23.04.26